

УВОДНА РЕЧ ПРИРЕЂИВАЧА

ПУТЕВИ МЕНАЏМЕНТА У КУЛТУРИ – ОБРАЗОВАЊЕМ ДО ПРОФЕСИЈЕ

Као уреднице ове тематске рубрике настојале смо да прикажемо како интердисциплинарни научни приступ проучавању културе, уметности и медија утиче на развој науке и научника, али и како научник утиче на развој науке. У овом случају, ради се о менаџменту у култури као ужој научној области друштвено-хуманистичких наука, али и о др Милени Драгићевић Шеших која већ 40 година даје изузетно значајан допринос изучавању савремених уметничких и теоријских области изван оквира уобичајеног монодисциплинарног приступа, доминантног у свим пољима наука.

Као што се може видети из приложене библиографије радова, њен истраживачки опус обухвата чак две *интердисциплинарне научне области*: теорија уметности и медија и менаџмент у култури и културна политика. У оба случаја, она своја истраживања претежно усмерава на изучавање нових уметничких и теоријских пракси. Пример је *Култура отпора* која иновативни менаџмент у култури повезује са културном политиком покушавајући да је сензибилише за субверзивно *bottom up* деловање уметника и неформалних уметничких група без којег и нема културе способне да генерише нове вредности. Исто важи и за *Етику медија* која, супротстављајући се паду вредности у култури, настоји да укаже на вредности професионалних стандарда и норми у медијском систему а не само да трага за принципима медијске промоције културних и уметничких вредности. О томе пише и у свом докторату, а и у својим првим објављеним научним монографијама, *Неофолк култура* и *Уметност и алтернатива*.

Ако томе додамо и проучавања институционалног система за чију се вредносну промену залаже у радовима објављеним на енглеском језику *Етичке дилеме културних политика: концептуализација нових менаџерских пракси у новим демократијама* и *Ка европеизацији: за нову етику националних установа културе*, а надасве у књигама *Култура*,

менаџмент, анимација, маркетинг (коаутор Бранимир Стојковић) и *Менаџмент уметности у турбулентним околностима* (коаутор Сањин Драгојевић) из којих су училе генерације студената, јасно је у којој мери су повезивања и укрштања различитих тема и проблема, као и научних области, водили развијању и стварању нових облика знања у „младим“ научним областима менаџмента у култури и студијама културе и медија. Притом су, захваљујући преводу на различите језике, из ове две књиге учили не само студенти, већ и министри културе и врхунски професионалци у многим земљама света, што их сврстава у ред извозних производа српске науке који омогућавају трансфер знања из Србије у свет, а не само обрнуто. Стога, ако би се на основу библиографије радова могао извести кључни појам који представља окосницу свих интердисциплинарних научних проучавања Милене Драгићевић Шешић, то би могао бити појам *вредности*. Ако је тако, онда би основна вредност њеног научног рада била нормативност, односно стварање нормативног оквира иновативног менаџмента уметности, културе и медија заснованог на одређеним друштвеним вредностима које су изнедриле турбулентне околности почев од деведестих година прошлог века, па све до данас. У хетерогеном мултикултуралном друштву које карактеришу плуралне вредности, Милена Драгићевић Шешић је увек заговарала „већу партиципацију свих група које сачињавају културни мозаик једног друштва“¹, а посебно субверзивно деловање појединаца, неформалних и маргинализованих друштвених група који представљају алтернативу доминантним трендовима у друштву. У том смислу њени радови, као и радови које објављујемо, не одражавају ставове већине, па тако ни уредница ове тематске рубрике, али представљају драгоцен подстицај културној разноликости.

Генерације професионалаца у култури стасавале су кроз образовни и истраживачки рад под менторством проф. Драгићевић Шешић, у областима од менаџмента у култури и културне политике, позоришног менаџмента и драмске педагогије, преко теорије и етике медија, културне дипломатије до студија културног наслеђа, филма и визуелних уметности. Њено интердисциплинарно педагошко деловање нарочито је значајно у контексту рада на Катедри за менаџмент и продукцију позоришта радија и културе на Факултету драмских уметности у Београду, УНЕСКО Катедри за културну политику и менаџмент, као и кроз сарадњу са Заводом за проучавање културног развоја. О доприно-

1 Dragičević Šešić, M. i Dragojević, S. (2005) *Menadžment umetnosti u turbulentnim okolnostima*, Beograd: Clivio, str. 20.

су Факултета драмских уметности и проф. Милене Драгићевић Шешић у стварању образованих професионалаца за управљање културним животом и културним развојем, као и о значају у постављању темеља образовања у области менаџмента у култури и културне политике, писали смо раније у темату часописа *Култура* који је био посвећен управо културној политици.² Као оснивач УНЕСКО Катедре за културну политику и менаџмент, проф. Милена Драгићевић Шешић је кроз свестраност и посвећеност у педагошком раду извела готово двадесет генерација студената магистарских касније мастер академских студија. Многи од њих су стасали у професионалце у култури, а неки су се посветили академском раду и развоју. Почетна идеја за ову тематску рубрику била је управо да окупи истакнуте ауторе – некадашње студенте које је као ментор водила проф. Милена Драгићевић Шешић. То је делом и остварено, иако највећи део чине радови уважених колега професора, истраживача и стручњака у области менаџмента у култури. Радови које представљамо у овој рубрици хетерогени су како по приступу, тако и по структури и закључцима које носе. Неки од њих директно репрезентују вредности за које се Милена Драгићевић Шешић имплицитно и експлицитно залаже у својим радовима, док други реферишу на њен рад као саставни део шире анализе трендова, појмова и студија случаја у области менаџмента у култури. Текст Дарка Лукића пружа преглед развоја истраживачког рада проф. Драгићевић Шешић кроз концепте мултикултуралности и интеркултуралности, те њихове примене на пољу културне продукције и културне политике, кроз анализу књига *Индијско позориште: традиција и активизам*, *дневник истраживања*, *Vers les nouvelles politiques culturelles* и *Уметност и култура отпора*, задржавајући пажњу највише на последњој књизи у којој су развијени сложени мултидисциплинарни аналитички поступци. Коауторски рад Ирине Суботић и Вишње Кисић доприноси проучавању културе сећања из перспективе вредновања наслеђа „маргине” у интердисциплинарним истраживањима Милене Драгићевић Шешић. Инспирирана политичким променама након пада Берлинског зида и распада Југославије, она се у каснијој фази њеног научног рада након деведесетих окреће критици етно-националних политика у настанку, уводећи у научна проучавања заборављене вредности историјски маргинализованих супкултурних друштвених група – жена, сеоског становништва, а нарочито Рома и Јевреја страдалих у холокаусту којима је посвећен

2 Ђукић, В. (2011) Уводне напомене приређивача: Развој културне политике, *Култура* бр. 130, Београд: Завод за проучавање културног развика, стр. 9-33.

музеј *Старо сајмиште* у Београду. Узимајући вредносни систем као окосницу филозофског проматрања савременог дискурса медија и културе, Дивна Вуксановић заснива своју анализу на тези о дијалектичком односу ових поља, те као могуће исходиште ове дијалектике вредновања налази у теоријским интенцијама проф. М. Д. Шеших да успостави равнотежу између конфликтуалног и/или конкурентског односа између културе и медија. У тексту „Култура отпора – позориште које мења свет” Маја Ристић бави се анализом сегмента научног рада проф. Драгићевић Шеших из области студија позоришта и извођачких уметности, са освртом на књиге *Уметност и алтернатива*, *Уметност и култура отпора* и *Индијско позориште – традиција и активизам*, са идејом да истражи облике позоришта који дориносе једној афирмативној култури сећања и савладавања трауматичне прошлости.

Два рада на енглеском језику у овој тематској рубрици доприносе разноликости приступа и међународног контекста у истраживањима који прожимају истраживачки рад Милене Драгићевић Шеших. Тако текст Лидие Варбанове о креативним кластерима нуди типологију њихових различитих облика постојања и сумира кључне пословне моделе и изворе спољне финансијске подршке за њихов развој и успех у примени на пољу стратешког менаџмента у култури. Ана Жувела и Деа Видовић у свом тексту се фокусирају на појашњење термина партиципативно управљање у култури од њеног теоријског порекла до артикулација и интерпретација у области културе, а затим пружају анализу наднационалних и европских културних политика у том контексту. Драгоцен прилог у овој рубрици *Културе* јесте тематска библиографија одабраних радова Милене Драгићевић Шеших, коју је приредила Светлана Јовичић, а којом су обухваћене кључне области, теме и питања, од културне политике и менаџмента у култури, социологије културе, студија медија и популарне културе, студија театра и перформанса, студија филма, преко интеркултурног дијалога, културног наслеђа и политика сећања, културног туризма, културолошког читања архитектуре и града, све до образовања и етике професије у култури, културне дипломатије и међународне културне сарадње, алтернативне уметности и активизма. Надамо се да ће текстови сабрани у темату „Путеви менаџмента у култури” наћи свој пут до читалаца, како стручне публике тако и шире јавности. Верујемо да ће то остати као трајни запис о наслеђу једне генерације и времена који су изнедрили стручњаке, педагоге и истраживаче каква је проф. Милена Драгићевић Шеших, осветљавајући професионални пут и изазове за нове генерације.